

MINNESANTECKNINGAR

Datum
2019-04-09

Postadress
Box 45093
104 30 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2
111 60 Stockholm

Telefon
010-470 03 00

Org nr
202100-6487

www.uhr.se

Minnesanteckningar

Forum för internationalisering, 2019-03-06

Deltagare:

Henrik Strömberg Croné, CSN
Otto Svanberg Ohlsson, Justitiedepartementet
Lena Bruce, Kansliet för innovations- och forskningskontoren i utlandet, Näringsdepartementet
Markus Filipsson, Migrationsverket (via länk)
Linn Svärd, SFS
Hans Pohl, STINT
Marita Hilliges, SUHF
Cilla Häggkvist, SUHF/Uppsala universitet
Eva Åkesson, SUHF/Uppsala universitet
Kurt Bratteby, Svenska institutet
Anders Ahlstrand, UHR
Daniel Edquist, UHR
Tuula Kuosmanen, UHR
Mikael Olsson, UHR
Ulf Hedbjörk, UKÄ

Gäster:

Michael Jacob, Innovations- och forskningskontoret i Tokyo (via länk)
Johan Lindell, Vetenskapsrådet
Joakim Appelquist, Vinnova

Inledning och presentationsrunda

Tuula hälsade välkommen. Därefter gjordes en kort presentationsrunda. Inga övriga frågor anmäldes.

Regeringens innovations- och forskningskontor i utlandet

Lena Bruce, Kansliet för innovations- och forskningskontoren i utlandet, Näringsdepartementet
Michael Jacob, innovations- och forskningskontoret i Japan

Lena inledde med att berätta övergripande om kontorens uppdrag. Arbetet är efterfrågestyrt och ramen är den fastslagna innovations- och forskningspolitiken samt regeringens samverkansprogram. Kontoren ska underlätta för Sverige att få input från andra länder och bidra till att stärka internationella relationer. De ska också hjälpa till att ta svenska styrkeområden inom forskning och innovation till en högre internationell nivå och utgöra en

del av den svenska forsknings- och innovationsinfrastrukturen. En stor del av innehållet ska kunna skapas av de svenska lärosätena.

Innovations- och forskningsrådets uppgift är att följa utvecklingen i länderna där de är placerade och strategiskt koppla ihop lokala aktörer med svenska dito. Kontoren kan ge stöd ovanifrån när underifrånstrukturen inte räcker till. Placeringen på ambassaderna underlättar det. Stöd från en regeringsföreträdare kan ge projekt och besök större tyngd. Rådets roll är också att hjälpa till att skala upp samarbeten och hjälpa till att hitta rätt samarbetsparter. Rådets arbetssätt ska vara proaktivt. Då det ofta är flera svenska aktörer på plats i samma land kan råden samla information om vilka som agerar i landet.

Råden har funnits i två år i sin nuvarande form inom regeringskansliet. De finansieras gemensamt av flera departement; Näringsdepartementet, Utbildningsdepartementet samt Miljö- och Energidepartementet¹. Verksamheten koordineras av ett kansli som finns hos Näringsdepartementet och arbetet samordnas med Utrikesdepartementet. Råden ska vara Sveriges förlängda arm. De ingår också i Team Sweden-grupperna som ska verka för ett samordnat och effektivt främjande.

Råden jobbar nära ambassadens verksamhet. I rekrytering av råden har regeringskansliet sökt kvalificerade personer med mycket god koll på det svenska systemet för innovations- och forskningsfrågor.

Det går att följa rådets arbete genom den gemensamma bloggen <https://sweden-science-innovation.blog/>. Det går även att kontakta råden direkt. Kontaktuppgifter återfinns i ppt-presentationen eller så kan man nå dem genom Lena Bruce. Om man vill ge uppdrag till råden av mer omfattande art behöver man lägga ett särskilt uppdrag eller skriva in uppdraget i kontorets/ens verksamhetsplan. Sådana uppdrags läggs via en blankett som kan fås genom Lena Bruce. Uppdragen stäms av i verksamhetens interdepartementala arbetsgrupp (IDA). En viss utmaning att vara proaktiv samtidigt som råden ska kunna vara flexibla i sitt agerande och svara mot uppkomna behov. Dessutom är det flera departement som samordnar verksamheten.

För att hålla kvar och stärka kontorens hemmabas anordnas speciella hemmaveckor då enskilda kontor kommer hem. Minst en gång om året sker också ett samordnat möte när samtliga råd kommer till Sverige, teamveckor. Kansliet har också regelbundna videomöten med kontoren. Om man har speciella frågor kan man framföra det till Lena som kan ta upp de på dessa videomöten. Lena nämner också att man i rådets verksamhetsplaner vill öppna upp för mer utbildningsfrågor. Innovations- och forskningsråden arbetar även nära forskningsfinansiärerna inom IntSam.

Eva Åkesson påpekade att det finns ett 40-tal lärosäten i Sverige med olika prioriteringar och undrar om man har gjort kartläggning av lärosätenas prioriteringar? Eva undrade även vilka personer på lärosätena som innovations- och forskningsråden har kontakter med? Lena svarade att kontoren och kansliet i samverkan med Utbildningsdepartementet arbetar med universiteten bland annat via SUHF men också direkt på universitetens egna initiativ, antingen i grupperingar eller individuellt. Men att koordinerat samarbeta med samtliga universitet, är en utmaning då universitetens prioriteringar och resurser skiljer sig. SUHF har gjort en kartläggning av universitetens samarbete med de länder som kontoren finns i. Lena underströk att universiteten själva behöver vara aktiva och ha resurser för att arbeta internationellt för att kunna dra nytta av kontoren. Eva framhöll att det är viktigt att ha en bra dialog med lärosätena. De borde bjudas in under rådets hemmaveckor.

Efter den generella presentationen av innovations- och forskningsråden redogjorde Michael Jacob för hur hans kontor i Tokyo har arbetat. Michael började med att redogöra för rådets historia. 1945 skapades det första utlandskontoret i USA. Under 1980- och 1990-talen hade Sverige tekniska attachéer utplacerade vilka flyttades in i ITPS, sedermera Tillväxtanalys, verksamhet. Utlandskontoren låg under Tillväxtanalys fram till 2017 och

¹ Från 1 april är Miljö- och Energidepartementet uppdelat. Den tidigare Energienheten uppgår i det nya Infrastrukturdepartementet och departementet byter namn till Miljödepartementet. Innovations- och forskningskontoren samordnas därför från 1 april med Utbildnings-, Närings-, Miljö- och Infrastrukturdepartementet.

arbetet var under den tiden fokuserat på samhällsanalys. Avsikten med flytten till regeringskansliet var att råden skulle komma närmare politiken och att bli mer operativa och samarbetsinriktade.

Michael berättade att kontoret i Tokyo jobbar nära regeringskansliet, forskningsfinansiärerna och Stint och fortsatte med att ge exempel på vad kontoret gjorde under 2018 och lite om vad som är på gång för 2019. När verksamheten flyttade in på ambassaderna fanns farhågor att råden skulle jobba åt ambassaden men Michael menade att det nästan har blivit tvärtom. Det är en styrka att ha ambassaden bakom sig. Det är en utmaning att ha dialog med alla menade Michael oavsett hur organisationen ser ut. I Japan finns 780 lärosäten. Det är också många aktörer man bör ha kontakt med förutom lärosäten, exempelvis myndigheter, näringsliv och även enskilda forskare.

2018 var ett speciellt år då Japan och Sverige firade 150 år av diplomatiska förbindelser. Det firandet innebar en hel del högnivåbesök av ministrar och även kungen. Flera forsknings- och innovationsrelaterade verksamheter genomfördes, bl.a. en nobelprisdialog tillsammans med Japans vetenskapsråd. Aktiviteterna var ett bra tillfälle att knyta kontakter med inflytelserika representanter i Japan.

Innovations- och forskningskontoret i Tokyo anordnade seminarier under 2018. Kontoret bistod Vinnova och japanska JST (Japan Science and Technology Agency) i att ordna en konferens med kringaktiviteter. Kontoret var också engagerat i ett gemensamt nordiskt arbete om digital hälsa vilket har tagits vidare av Nordforsk med dialog med olika forskningsfinansiärer. Kontakter upprättades med den japanska finansiären av hälsoforskning.

Michael fortsatte med att säga att IntSam är en bra dialogpart. Det är viktigt att få en inblick i vilka intressen som forskningsfinansiärerna har för att veta var man ska lägga fokus. Kontoret är även involverat i Team Sweden.

Michael sade att lärosätessamarbeten oftast har bildats bottom-up. På ambassaden i Tokyo ville man ta ett strategiskt grepp och samordnade ett möte med lärosäten i Sverige och i Japan. Detta ledde till Stints program med flera fokusområden. Vidare hade rådet en roll i bildandet i det partnerskap som KI, SU, KTH har gått samman i med Tokyos universitet. I oktober arrangerades Sweden-Japan University and Research Leadership Summit i Kyoto i samarbete med Stint. På mötet deltog rektorer från flera svenska lärosäten, forskningsfinansiärer och 13 japanska toppuniversitet. Michael underströk att så många japanska universitet deltog var en följd av att det anordnades med stöd ovanifrån via innovations- och forskningsråden. Mötet diskuterade olika typer av samarbete på utbildnings- och forskningsområdet. Diskussioner fördes om hur man ska möta olika samhällsutmaningar, FNs hållbarhetsmål är också viktiga och kan vara en viktig faktor i samarbete mellan Japan och Sverige menade Michael. Hur kan näringsliv involveras i denna typ av samarbeten? Förutom nätverksskapande uppgifter framhöll Michael att omvärldsbevakning är en viktig del av innovationsrådets arbete.

Daniel Edquist frågade hur man tar kontakt med innovations- och forskningsråden? Lena svarade att man kan börja en dialog med det kontor det gäller sedan – om det kommer att innebära en större arbetsinsats – måste man lämna in en formell begäran om ett särskilt uppdrag via Lena Bruce. Michael tillade att det ofta kommer forskare på besök.

Anders Ahlstrand påpekade att han stötte på ett hinder i förberedelserna inför mötet i kontakten med Michael i Tokyo då det inte gick att ha videokonferens via Skype för business eftersom regeringskansliet arbetar i en skyddad IT-miljö. Lena sade att det går att släppas in i den miljön genom sk. federering² så att det blir möjligt att kommunicera via Skype för företag. Lena uppmanade alla myndigheter att ordna med federering. Myndigheter kan kontakta sina myndighetshandläggare på Regeringskansliet med en förfrågan om att etablera federering om de vill kunna kommunicera med Regeringskansliet via Skype för företag.

² Federering innebär att två organisationer kopplar ihop sina Skype-installationer så att användare i båda organisationerna kan arbeta i Skype på samma sätt som om de arbetar i samma organisation.

På frågan hur mycket han kan dra nytta av ambassadens resurser svarade Michael att han får stort stöd av ambassaden i olika event eller arrangemang som rådet anordnar. Ambassaden ställer oftast upp med t.ex. mottagningar. Tydligt är att det är en viktig verksamhet för Sverige och därmed angeläget för ambassadens arbete.

Eva påtalade att de hade fått bra stöd i arbetet inom universitetssamarbetet MIRAI och frågade hur råden går tillväga för att upprätthålla kontakt med lärosätena i Sverige? Ställer de upp när något lärosäte hör av sig? Lena svarade att hon uppfattar som att kontoren kan stödja de universitet som kontaktar dem men arbetar för att också stärka det proaktiva arbetet. Rådet i Indien har exempelvis arbetet systematiskt med att kontakta indienansvariga vid lärosäten i Sverige för att hålla dialog. Lena slog också fast att det är viktigt att föra in en rutin hur man för ut information om när råden är i Sverige.

Givet det faktum att många samarbeten är multilaterala undrade Kurt Bratteby om det finns ett strukturerat samarbete mellan kontoren? Lena svarade att råden rapporterar om sin verksamhet och utbyter erfarenheter med varandra. I dagsläget är det dock främst bilaterala processer som prioriteras, men att detta kan utvecklas på sikt. Michael tillade att det är svårt att samarbeta med alla länder men att samarbetet med de nordiska länderna går lite enklare. EU:s nästa ramprogram för forskning kommer att öppnas upp mer för utomeuropeiska länder. Michael för med anledning av detta en dialog med japanska företrädare för att se till att de anknyter sig till ramprogrammet.

Vinnovas och Vetenskapsrådets kontor i Bryssel

Joakim Appelquist, Vinnova

Johan Lindell, Vetenskapsrådet

Joakim Appelquist inledde med att säga att Vinnova har tre utlandskontor; Bryssel, Silicon Valley och Tel Aviv. I Bryssel är kontoret gemensamt med VR. Kontoret i Silicon Valley har funnit i 6 år och är placerat i Stanford. Kontoret drivs delvis med stöd från Wallenbergstiftelsen. Där bedrivs även samarbete med de övriga nordiska länderna. Kontoret i Tel Aviv tillkom genom ett regeringsuppdrag. Israel är mycket intressant när det gäller innovation men skälet till att öppna ett kontor i Israel har även en science diplomacy aspekt. Innovation och forskning är ett sätt att tala med Israel när andra kanaler är ansträngda.

Det framhålls som viktigt att skapa kontakt med de strategiska aktörerna på plats och skapa långsiktiga samarbeten som är möjliga att aktivera när det finns behov eller önskemål. Joakim poängterar att det är viktigt att fokusera på de verkliga styrkorna och utifrån intresse – vem vill och vem kan? Det är nödvändigt att definiera vad vi är duktiga på och utröna vem/vilka som vill göra något i landet.

Joakim tog upp ytterligare tre avgörande aspekter när det gäller utlandskontor; hemmakoppling, tydliga mål och legitimitet. Kontoren behöver ha nära koppling till det som görs i Sverige. Vilket är en utmaning då det är många aktörer. Tydliga mål är lika viktiga. Målen kan skilja sig för olika kontor och länder. Brysselkontoret exempelvis har ett tydligt mål att bevaka EU:s forsknings- och innovationspolitik med ett tydligt fokus på EU:s ramprogram för forskning. Legitimitet kan uppnås på olika sätt, t.ex. genom placering vid ambassad, ett tydligt regeringsuppdrag eller placering på ett prestigelärosäte som Stanford. Slutligen betonade Joakim vikten av att ha rätt bemanning. Det är viktigt att ha rätt personer på plats; nätverkande människor som har möjlighet att samla rätt personer.

Johan Lindell fortsatte presentationen med att redogöra för Vetenskapsrådets verksamhet vid kontoret i Bryssel. VR bidrar till olika aktiviteter inom European Research Area (ERA) och Horisont 2020 med exempelvis experter. Brysselkontoret ligger nära den svenska representationen och EU-parlamentet. VR vill stärka grundforskningsperspektivet. Ett syfte med kontoret är att vara närvarande för att kunna påverka EU-programmen. Kontoret informerar hem för att kunna bidra till regeringens arbete med forskningsfrågor inom EU. Kontoret bistår även relevanta aktörer när de besöker Bryssel och bedriver omvärldsbevakning. Kontoret ingår också i IGLO, ett nätverk av nationella forskningskontor i Bryssel. Kontoret är även med och arrangerar seminarier.

Johan betonade att det är betydelsefullt att det är ett gemensamt kontor med Vinnova. Vill någon annan närstående myndighet ansluta till kontoret så är det välkommet. Den som är i Bryssel tillfälligt kan besöka kontoret. Det är också möjligt att vara där en tid för att arbeta.

Eva frågade hur de strategiska kontakterna med lärosätena, tex genom SUHF, bedrivs och när det gäller kontorets påverkansarbete – vems agenda drivs? Förs en strategisk dialog med lärosätena? Eva framhöll att vi borde driva frågor gemensamt, ha en strategisk dialog och även samarbeta kring nomineringar till olika organ. Johan svarade att kontoret i huvudsak driver myndighetsperspektivet d.v.s. regeringsperspektivet och kanske inte direkt lärosätenas perspektiv. Joakim kompletterade med att säga att Vinnova har nära samarbete med lärosätenas representanter i EU-nätverket.

Eva Å sade också att Sverige borde agera mer strategiskt när det gäller European universities. Sverige har varit passivt medan flera andra länder har anslagit medel som att stödja sina lärosätens medverkan i nätverken.

Hur kan samordningen inom sektorn stärkas för att främja internationalisering?

Diskussionspunkt

Anders inledde diskussionen med att säga att samarbeten med de olika utlandskontoren är en aspekt. En annan är samarbeten inom Sverige. Det finns många olika samarbetsorgan; Forum för internationalisering, IntSam, EU-samordningsfunktionen, SUHF:s expertgrupp för internationaliseringsfrågor, samarbete kring marknadsföring av Sverige som studiedestination (SI och UHR) med flera samarbetsorgan. Utöver dessa finns många informella samarbetsytor, t.ex. omvärldsbevakningsnätverket som bl.a. VR, UHR, UKÄ, Stint, SI och SUHF ingår i.

Forumsekretariatet hade förberett ett par frågor för diskussionen. Mötet hann bara beröra de två första.

- Vilka samverkansmöjligheter och samverkansytor finns? Vilka är de viktigaste ur ert perspektiv?
- Vad ska samverkan leda till?
- I vilken mån har lärosäten kännedom om vad som avhandlas i diverse samarbetsorgan och samverkansytor? *Hur fördjupa?*
- Bör samarbete mellan de forsknings- resp. utbildningsinriktade samarbetsorganen utvecklas? *Hur?*
- Vilka specifika utmaningar finns det för samverkan mellan utbildnings- och forskningsmyndigheter kring internationalisering?

Mötet var enigt om att samverkan var viktig och att det finns tydliga vinster i att samverka inom utbildnings- och forskningsfrågor. Det finns för närvarande också en tydlig politisk vilja att koppla ihop utbildning och forskning. Det är även viktigt att i många frågor eller situationer agera gemensamt och inte som enskilda myndigheter eller lärosäten. Man kan emellertid inte samverka om allt menade vissa. Eva konstaterade att det finns ett mycket stort antal samverkansorgan, referensgrupper m.m. inom sektorn. Det skulle behövas en kartläggning av vilka samverkansorgan och nätverk som finns och vilka syften de fyller. Vilka sitter i dessa organ och på vilket mandat?

Åtterrapporering och förslag från Forums arbetsgrupp för migrationsfrågor

Markus Filipsson, Migrationsverket

Anders Ahlstrand, UHR

Markus redogjorde kort för arbetsgruppens sammansättning, syfte och arbete till dags dato. Arbetsgruppen har haft två möten under 2018 och två möten under 2019. Fokus har primärt varit att gemensamt, inom arbetsgruppen, komma fram till vilka olika profilmallar för studerande och forskare som ska ligga till grund för gruppens arbete. Arbetsgruppen har också påbörjat ett arbete kring ett första konkret hinder; antagningsbeslut och studieintyg (Studier på forskarnivå).

Markus redogjorde för statistik som legat till grund för beslutet att börja med att titta på hinder just vad gäller ansökningar för uppehållstillstånd för forskarstudier. En låg andel av de inkomna ansökningarna är kompletta.

Att Migrationsverket behöver begära in kompletteringar gör att processen fördröjs. Det som brister i ansökningarna om uppehållstillstånd för forskarstudier är tydligheten i antagningsbesluten och studieplanerna. Dessa dokument ansvarar lärosätena för varför det borde gå relativt enkelt att åtgärda problemen.

Migrationsverket har uppdaterat checklistan för ansökan om uppehållstillstånd för forskarstudier och förlängning av uppehållstillstånd för forskarstudier. Antagningsbeslut och studiebetyg behövs för att Migrationsverket ska kunna fatta beslut om uppehållstillstånd. För förlängningsbeslut behövs bara ett studieintyg. I checklistan beskrivs vad Migrationsverket anser behöver finnas i antagningsbesluten och studieintygen för att kunna fatta beslut utan att begära in kompletteringar.

Markus menade att det märks då lärosätena använder den nuvarande checklistan; behovet av kompletteringar går ner. Migrationsverket vill titta närmare på det så när den uppdaterade checklistan har spridits inom lärosätena kan gruppen följa upp om det ger resultat och åiterrapportera.

Migrationsverket har behov av att reda ut två frågor:

- Hur sprida checklistan till alla berörda?

- Migrationsverket ser ett behov av att ha speciella kontaktpersoner på lärosätena för att få en mer beständig relation och kanal i migrationsfrågor. Hur kan det gå till?

Marita Hilliges berömde gruppens arbete och sade att i de fall det finns anledning att lärosätena gör likadant tar SUHF fram rekommendationer. Hon rekommenderade att Migrationsverket föreslår att checklistan blir en rekommendation inom SUHF. Ett första steg är att ta upp det på ett möte med den studieadministrativa gruppen. Marita förmedlar kontakten.

Angående Migrationsverkets önskemål att ha kontaktpersoner för migrationsfrågor vid lärosätena resonerade Eva och Marita att man i alla fall inledningsvis kan använda den studieadministrativa gruppen som kontaktpunkt.

Migrationsverket tar kontakt med Marita Hilliges för att gå vidare med frågan om att göra checklistan till en SUHF-rekommendation och även med frågan om kontaktpunkt med lärosätena i migrationsfrågor. Till att börja med bör frågorna tas upp i någon av SUHF:s expertgrupper.

Social snedrekrytering – ett hinder för internationalisering? Gemensam studie CSN och UHR om vägen till utlandsstudier

Anders Ahlstrand, UHR

Anders redogjorde för en studie som UHR har inlett tillsammans med CSN; en registerstudie som ska undersöka vägen till utlandsstudier. En av frågorna som ska undersökas är om den sociala snedrekryteringen förstärks när det gäller utbytesstudier. Andra frågor handlar om huruvida studiemedlen eller stipendier är rekryterande för utlandsstudier. Se presentation för en schematisk bild över urvalsgruppen och bakgrundsvariabler. Studien beräknas vara klar i december 2019.

Linn Svärd frågade om studien också kommer att titta på om utbytesstudierna fullföljs eller ej? Anders svarade att studien endast kommer att ta med dem som fullföljt utbytesperioden. I exempelvis Erasmus+ programmet finns uppgifter om de som inlett men avslutat i förtid men de var ytterst få och de har gallrats.

På frågan om vad resultaten ska användas till svarade Anders att genom bättre kunskap om vägen till utlandsstudier kan information och marknadsföring av utlandsstudier anpassas, i synnerhet gentemot gymnasie studerande. UHR har även gett SIHE (Forum för studier av den högre utbildningens internationalisering) vid Uppsala universitet i uppdrag att analysera två läsårs erasmusstudenters utbytesrapporter i relation till bakgrundsfaktorer som social bakgrund och gymnasiebetyg m.m. Den studien angränsar till den gemensamma studien UHR och CSN genomför.

Övriga frågor

Avslutningsvis togs frågan om hur flödet mellan SUHF:s expertgrupp för internationaliseringsfrågor och Forum bör se ut. Vill Forum få in något från gruppen, ska den redogöra i Forum för verksamheten med regelbundenhet? Forumsekretariatet bör föra en dialog med Eva Å om informationsutbytet mellan expertgruppen för internationaliseringsfrågor och Forum.

Avslutning

Nästa möte är den 29 maj 2019.

Bilagor:

Presentationerna läggs upp på Forum för internationaliserings plats på UHR:s webb